

Sygn. akt I C 1204/12

WYROK CZĘŚCIOWY

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2013 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **SSO Monika Kuźniar**

Protokolant: Agata Sadowska - Sagne

po rozpoznaniu w dniu 12 marca 2013 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa **A. N.**

przeciwko **M. J.**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej M. J. na rzecz powoda A. N. kwotę 18.600 zł;

II. wyrokowi nadaje rygor natychmiastowej wykonalności.

UZASADNIENIE

Powód A. N. domaga się zasądzenia od pozwanej M. J. kwoty **404.288 zł** wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem zachowku po M. N. (1).

W uzasadnieniu podał, że M. N. (1) zmarł (...) r. pozostawiając po sobie dwoje dzieci: powoda i pozwaną. Zmarły nie pozostawił testamentu, nie uczynił poleceń ani zapisów, ostatnio stale zamieszkiwał w D.. Postanowieniem z dnia 15.09.2011 r. Sąd Rejonowy w Oławie stwierdził, że spadek po M. N. (1) nanyły strony po 1/2.

W skład spadku po M. N. (1) wchodzi samochód osobowy M.(...) nr rej. (...) o wartości 2.400 zł.

Ponadto spadkodawca poczynił darowizny:

- udziału 1/2 w nieruchomości położonej w D. obejmującej działkę nr (...) o pow. 2,13 ha, dla której prowadzona jest KW (...)

- nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...) o pow. 0,14 ha, położoną w D., dla której prowadzona jest KW (...).

Według powoda, wartość pierwszej darowizny wynosi 1.437.750 zł, a drugiej - 189.000 zł. Łącznie wartość darowizn wynosi 1.626.750 zł, więc należny zachówek to 1/4 tej sumy, a więc 406.687,50 zł. Od wartości tej należy odjąć kwotę 2.400 zł, jaką powód uzyskał w postępowaniu o dział spadku.

W odpowiedzi na pozew, pozwana M. J. **uznała żądanie pozwu co do kwoty 18.600 zł** (odpowiedź na pozew, k. 98, protokół rozprawy z dnia 12.03.2013 r.).

W pozostałym zakresie wniosła o oddalenie powództwa. Zakwestionowała wysokość obliczonego przez powoda zachowku, zarzucając, że do wartości tej powinna być zaliczona jedynie darowizna działki gruntu nr (...) o pow. 0,14 ha, położoną w D., dla której prowadzona jest KW (...). Podniosła, że darowany jej udział w 1/2 w nieruchomości położonej

w D. obejmującej działkę nr (...) o pow. 2,13 ha, dla której prowadzona jest KW (...), nastąpił w trybie przepisów ustawy z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, a umowa de facto stanowiła umowę przekazania gospodarstwa rolnego następcy. Jako taka, nie podlega ona zaliczeniu w trybie art. 993 kc. Z ostrożności procesowej pozwana wskazała, że nieruchomości ta stanowi nieruchomość rolną, a jej wartość odbiega od wartości wskazanej przez powoda. Ponadto pozwana zakwestionowała również wartość działki nr (...), twierdząc, że mając na uwadze stan tej nieruchomości, cena za 1m² aktualnie wynosi 60- 100 zł/m². Tym samym, kwota zachowku przysługująca powodowi stanowi 21.000 zł (0,14 ha x 60 zł/m² x 1/4). Odliczając wartość samochodu przyznanego powodowi w dziale spadku, wartość należnego powodowi zachowku wyniesie 18.600 zł. Pozwana podniosła, że nie dała podstawy powodowi do wniesienia powództwa, gdyż już przed procesem proponowała powodowi odpowiednią spłatę.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawca M. N. (1) zmarł (...) r. pozostawiając po sobie dwoje dzieci: powoda i pozwaną.

Zmarły nie pozostawił testamentu, nie uczynił poleceń ani zapisów, ostatnio stale zamieszkiwał w D.. Postanowieniem z dnia 15.09.2011 r. Sąd Rejonowy w Oławie stwierdził, że spadek po M. N. (1) nabyły strony po 1/2.

W skład spadku po M. N. (1) wchodzi samochód osobowy M.(...)nr rej. (...)o wartości 2.400 zł, który w dziale spadku przypadł powodowi.

M. N. (1) za życia (31.08.1995 r.) dokonał na rzecz pozwanej darowizny nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...) o pow. 0,14 ha, położoną w D., dla której prowadzona jest KW (...).

/bezsporne/.

Będąc w ustroju małżeńskiej wspólności majątkowej, w dniu 24.05.1996 r. spadkodawca wraz z małżonką M. N. (2) dokonali na rzecz pozwanej darowizny w nieruchomości położonej w D. obejmującej działkę nr (...) (obecnie po podziale (...)i (...)) o pow. 2,13 ha, dla której w Sądzie Rejonowym w Oławie prowadzona jest KW (...). W par. 1 umowy darczyńcy oświadczyli, że umowę zawierają w trybie ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Dowód: akt notarialny z 24.05.1996 r. Rep. A nr (...), k. 31,32.

Sąd zważył:

Zgodnie z art. 213 § 2 kpc Sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Uznanie powództwa jest aktem dyspozycyjności materialnej pozwanego, który za zasadne uznaje zarówno roszczenie powoda, jak i przyznaje uzasadniające je przytoczone przez powoda okoliczności faktyczne, a w konsekwencji godzi się na wydanie wyroku uwzględniającego żądanie pozwu (wyrok SN z dnia 14 września 1983 r., III CRN 188/83, OSNC 1984, nr 4, poz. 60).

W ocenie Sądu częściowe uznanie powództwa przez pozwanego było skuteczne. Okoliczności sprawy w zakresie niezbędnym do oceny uznania, były bezsporne. Nie było sporu co do tego, że spadkodawca M. N. (1) zmarł (...)r. pozostawiając po sobie dwoje dzieci: powoda i pozwaną. Zmarły nie pozostawił testamentu, nie uczynił poleceń ani zapisów. Postanowieniem z dnia 15.09.2011 r. Sąd Rejonowy w Oławie stwierdził, że spadek po M. N. (1) nabyły strony po 1/2. W skład spadku po M. N. (1) wchodzi samochód osobowy M.(...) nr rej. (...)o wartości 2.400 zł, który w dziale spadku przypadł powodowi. M. N. (1) za życia dokonał na rzecz pozwanej darowizny nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...)o pow. 0,14 ha, położoną w D., dla której prowadzona jest KW (...), o wartości co najmniej 84.000 zł (60 zł/1m² x 1400m²=84.000), a w związku z tym należny powodowi zachówek wynosi 21.000 zł, co po odjęciu wartości samochodu 2.400 zł daje sumę 18.600 zł, co do której pozwana uzanała powództwo.

Prawo spadkowe zapewnia członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, zaliczonym do kręgu uprawnionych do zachowku, uzyskanie określonej korzyści ze spadku niezależnie od woli spadkodawcy, tj. choćby spadkodawca pozbawił ich tej korzyści przez rozrządzenia testamentowe lub dokonane darowizny.

Według art. 991 § 1 k.c. uprawnionym do zachowku należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś sytuacjach - połowa wartości tego udziału (zachówek). Osoby wymienione w cyt. przepisie nie mogą być wolą spadkodawcy pozbawieni prawa do uzyskania części spadku w postaci zachowku, chyba że występują przesłanki do wydziedziczenia (art. 1008-1010 k.c.); w razie wydziedziczenia zstępnego jego zstępni są natomiast uprawnieni do zachowku, chociażby przeżył on spadkodawcę (art. 1011 k.c.).

Uprawniony należny mu zachówek może otrzymać przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny (art. 991 § 2 k.c.). Gdy jednak to nie nastąpi, przysługuje mu - w myśl powołanego przepisu - przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (roszczenie o zachówek). Stąd jednoznaczny wniosek, że o powstaniu na rzecz uprawnionego do zachowku roszczenia przeciwko spadkobiercy o pokrycie lub uzupełnienie w pieniądzu zachowku rozstrzyga tylko to, czy otrzymał on w całości należny mu zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Jeżeli otrzymał, roszczenie o zachówek nie przysługuje mu. Jeżeli natomiast nie otrzymał, roszczenie o zachówek przysługuje mu, choćby został powołany do spadku, nawet z ustawy, i choćby współspadkobierca - adresat jego roszczenia sam też był uprawniony do zachowku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.02.2004 r., II CK 444/02, Biul. SN 2004/7/9). Oczywiście odpowiedzialność spadkobiercy obowiązującego do zapłaty zachowku, który sam jest uprawniony do zachowku, ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek.

W świetle poczynionych uwag należy stwierdzić, iż powód niewątpliwie jest osobą uprawnioną do uzyskania zachowku po zmarłym ojcu. Z uwagi na to, że spadkodawca jeszcze za życia rozporządził swoim majątkiem, darując jego część pozwaney, powód ma roszczenie wobec pozwanego o zapłatę zachowku.

W celu obliczenia wysokości przysługującego powodowi zachowku w pierwszej kolejności należy określić udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Wyjść trzeba tutaj od ustalenia udziału, w jakim uprawniony byłby powołany do spadku z ustawy, przy czym przy operacji tej, zgodnie z art. 992 k.c., uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. W niniejszej sprawie, w związku z faktem, iż spadkodawca nie pozostawił po sobie testamentu, powód był powołany do spadku z ustawy wraz z pozwaną. Udział, w jakim powód był uprawniony do spadku z ustawy wynosił $\frac{1}{2}$, z racji tego że spadkodawca był wdowcem, o czym stwierdził Sąd Rejonowy w Oławie w przywoływanym na wstępie postanowieniu.

Udział ten należało następnie pomnożyć, stosownie do art. 991 § 1 k.c., przez $\frac{1}{2}$, albowiem powód w dacie otwarcia spadku była osobą pełnoletnią, zdolną do pracy zarobkowej. Otrzymany wynik – $\frac{1}{4}$ to właśnie udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku (art. 993-995 k.c.). W tym zakresie koniecznym jest określenie czystej wartości spadku, a więc różnicy pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób.

Jak wyżej wskazano, oprócz samochodu M. spadkodawca nie pozostawił po sobie żadnego majątku ani długów spadkowych. Jedynymi zatem składnikami majątkowymi, które należało wziąć pod uwagę przy ustalaniu substratu zachowku były nieruchomości, stanowiące przedmiot – jak twierdzi powód - dwóch umów darowizny. Co do

darowizny działki nr (...) nie ma sporu, iż wartość tę należy obliczać na należy zachówek. Spór w dalszym zakresie będzie dotyczył tego, jaki charakter miała umowa przenosząca na pozwaną własność działki nr (...). Obowiązek doliczenia darowizn wynika z treści art. 993 k.c. Ponadto, w dalszym procesie zostanie ustalona wartość darowizny, na podstawie opinii biegłego.

Uznając, że wartość darowizny działki nr (...) wynosi co najmniej kwotę wskazaną przez pozwaną reprezentowaną przez fachowego pełnomocnika, a ponadto, że strony próbowały zakończyć ugodowo spór, Sąd unął, że uznanie nie jest sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego ani nie zmierza do obejsca prawa.

Z tych względów Sąd na podstawie art. 317 § 1 kpc wydał wyrok częściowy, któremu na podstawie art. 333 § 1 ust.2 kpc z urzędu nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

Co do dalszej kwoty pomiędzy stronami będzie się toczył spór, który ostatecznie Sąd rozstrzygnie w wyroku końcowym.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji.

zarz.

1. odnot. w rep.
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda.
3. kal.14 dni.

W., dnia 25.03.2013 r.